

peu del niu de sos amors dolçíssims / quan ronca la maror de la batalla», *Canigó* II, v. 1.

General a tot el domini lingüístic: *plé* or., *plé* occid., *plá* bal.; fins al cap dels Pirineus centrals: *un vas plé, un camp plé de vidriols* Cardós i Vall Ferrera; no més en el NO. de Ribagorça es conserva encara amb la -o final del romànic primitiu: *el pallero el tenim pléno* Vilacarle (1957); però amb plural en -ns: Benasc (1965) *pléno, pléns*. A l'Alt Aragó, *plén*: «un femé *plén* de fiemo» S. Juan de Gistau, «un campo siempre *plén* de niue» Bielsa (1965).

Algunes locucions interessants. A + subst. + *ple*, tipus fraseològic de locucions adverbials ben idiomàtic del català: «Vora una cinta de blanca arena / que besa una aigua de cèlic blau, / grans pins hi vessen, *a copa plena*, / olor de bàlsam, ombra serena, / remor suau; / oh dolç estatge de bellesa i pau!», Costa (*Cala Gentil*). La locució castissa no és, doncs, *a toda vela*, com diu el castellà, ni *à pleines voiles*, com en francès, sinó *a vela plena* o *a veles plenes*: «naus que van *a vela plena*: naues velificantes», OPou (*ThPu.*, 73); «en foc d'infern, / qui-s vol calfar? / --- / qui-y deu calar / ni vol sorgir? / Fugir, fugir, / *a veles plenes*, / de tals sirenes / encortadores, / falses cantores / ---», JRoig (*Spill*, 8563); «com la dita batalla hac durat força per dues hores, tres de les nostres naus armades qui, per vent contrari, no-s podien acostar a la batalla, hagren vent covinent e, *ab veles plenes*, feriren en l'estol dels Genoveses, e encontinent consumaren e desbarataren ---», *Cròn.* del Cerimoniós (v, § 20, Pàgès, 305.65).

De *ple*: «Els vells cups --- de Son Torrella --- devall una ampla porxada, ben resguardats de la tramontana qui los pega de *ple*», JoRosselló (*Manyoc*, p. 143); i, més expressivament, *de ple en ple*: «baxam Nós contra'l castell --- e fom tan prop del castell que béy tiraren los balesters de *ple en ple*», Jaume I (Ag., p. 239); «mettre --- en operació de *ple en ple*», Eiximenis, *Do. Comp.* (CoDoACA XIII, 319.23); «Pren lliadó de la cigala, / qu'en la branca d'un pi-vê, / tot lo dia *d'en ple en ple* / cantant, cantant, no perd cala», PdAPenya (*Poesies*, 1892, 8).

DERIV.: *Plena* subst. f. *Una plena* 'onada gran, ona en mar de tràngol' Maresme etc. («para compte que si ve una *plena* et rebitllarà» o «et rebolcarà» StPolM., 1916 etc.). *Plenari* [Lacav.]. *Plenella*. *Plener* [1308], *plenerament* [1302, DAG.]. *Plenitud* [1418]; *plene-tat*; *plene(s)a*. *Replé* [Lab.]; *replenitud*.

Emplenar, sinònim d'*omplir*, comarcal i d'aparició merament contemporània (de cap manera «llatí vulgar» com estranyament diu AlcM): la seva àrea de difusió es redueix als bisbats de Girona i Elna i alguna altra comarca pirinenca, com el Pallars: no n'hi ha enlloc notícia abans d'escriptors rossellonesos de fi segle XIX ni en doc. anterior al DOrt.; veg. la discussió Ruyra-CasesCarbó-Fabra, en les *Converses Filol.* d'aquest, IX, 23ss., que amb raó en desaconsella l'ús literari en la llengua comuna. Fins i tot a la zona gironina, el que se sent és *omplenar*, molt més que *emplenar*, per on es veu que també allà *omplir* havia es-

tat fort fins al punt de deformar el seu recent rival.

És abans que tot un mot del Ross. i el Pall., que és on se senten més frases com *emplená un vas* (Tor i Àreu de V. Ferrera, 1932), *tot s'empléne de boira* (Esterrri de Cardós, 1934), «a la Roca de la Piqueta hi ha una pica que quan plou s'empléne» Caregue (1959). Ross.: «un rec que Mr. Gaffard l'emplénáb a la Ribera» (la Tet), Bompàs, 1960; «aquei dia hom veurà tots los poals de la vila / --- / se venir *emplenar* d'aqueixa aiga tan fresca», Saisset, *Perpiny.*, 18. Per a formes semblants en aragonès i en gascó, veg. Rohlf, *Le Gc.*, § 265. En el NO. de Ribag., *aplenar*: «aplená d'aigua la *hára al úiro*» '... la gerra al raig' Perafita de Fades (1957); «(has posat aigua al got però) no l'has aplenáu», «aplená un carro: abarrota-lo» Benasc (1965). Un *plenar* (invenció del dicc. Salvat) no crec que existeixi.

Plètora [Lab. 1840], pres del gr. *πληθώρα* 'plenitud, superabundància', derivat de *πλήθω* 'estic ple' (del mateix origen que el ll. *plenus*); *pletòric* [Belv.]; [c. 1920] «estacions d'estiu *pletòriques* de torretes i fonts, amb plàtans i pedrissos ---», JBofill i Mates, escriptor *pletòric* de ciència literària, no sense graciosos brins de les Muses, que ha rebut d'alguns l'honor de la comparació amb grans o considerables poetes, com Jo. Carner, J. Seb. Pons, AGuimerà etc.

СРТ.: *Plenamar*. *Pleniluni* [Belv.], pres del ll. *plenilunium*, it. *plenilunio*, mot que sempre s'ha sentit d'aquella estrofa immortal de Dante (*Par.* XXIII, 25, veg. SÈRE). *Plenipotència*; *plenipotenciari* [Belv.].

Plebà, *plebania*, *plebeament*, *plebeisme*, *plebeu*, *plebiscit*, V. *plebs*

PLEBS, pres del ll. *plebs*, *plēbis*, 'poble', 'populatio', 'parròquia'. □ 1.ª doc.: «*plebe*, menut poble: *plebs*, *plebecula*», Lacav.

DERIV.: *Pleballa* (?), *DFA.*, però el que dóna el DAG. és un hapax *plebaya*, qui sap si mal llegit per *plebeya* (DAG.). *Plebeu* [*plebeyo*, Lacav.; *plebeu*, Belv.]; «--- malgastant insensat els presents exquisits de les Muses, / i els teus versos esperen que els compri, / a pes de paper, algun drapaire *plebeu* i humaníssim», Coromines (*Termes de Meleagros* II, xxxi, O. C. 1339). *Plebeisme*.

Plebà [1362], 'rector d'una parròquia', pres del baix llatí *plebānus* id. El DAG. dóna notícies catalanes d'aquesta dignitat eclesiàstica en els Ss. XVI, XVII i XVIII, referents a Menorca, Segre Mitjà, Balaguer i Sardenya. «*Petrus Sale plebanus* de Conato» (Conflent), a. 1362 (*InuLC*); «Los fadrinets de Montblanch - voluntaris van a Fransa, / reverent senyó *plebà* - aquí té la fadrinalla, / vingui l'absolució ---», c. 1795, reco. a l'Espuga de Fr., MilàF (*Romllo.*, 101.3). Fou popular a la Pobra de Lillet, d'on hi ha dades des de 1402 (Serra Vilaró, *Pinós i Mat.* III, 168). Per als de Balaguer, veg. la llista dels Rectors i *Plebans* de Balaguer de 1221 a 1930, en Sanahuja, *L'Antiga Ciutat de Balaguer*, 204 (a la p. 195, fent referència a una butlla papal de 1539, parla de *La Col-*